

Mn. Frederic Clascar (1873-1919). Dades per a una biografia

NARCÍS FIGUERAS CAPDEVILA

«Fa dos anys [1969], s'escaigué el cinquantenari. No s'hi parà esment. Ni un xic de record ni un tros de coneixença; ni reconeixença. Un oblidat. I d'aquí dos [1973], cent del natalici. ¿El veurem viu en el record, els textos resseguits o estudiats, l'esforç gegantí fet conèixer talment es pertany o talment es mereix? Crec que a la seva vila un carrer duu el seu nom. No n'hi ha prou.»¹

Aquestes paraules de Josep Miquel i Macaya referides a Mn. Frederic Clascar, apòstol de la catalanització de la vida religiosa i traductor excepcional dels textos bíblics, poden llegir-se, si es vol, com un repte. Ja el canonge Carles Cardó havia afirmat de Clascar el 1933 que era «el més oblidat» dels clergues que van participar de l'esperit de la Renaixença.² Ara tornem a trobar-nos en l'interval de dues dates assenyalades. Mn. Clascar va néixer a Santa Coloma de Farners el 1873 i, doncs, un dia de 1998 es van complir els 125 anys del seu naixement, mentre que aquest any podríem recordar el 80è aniversari de la seva mort, esdevinguda el 1919 a l'edat, jove encara, de 47 anys. Les dates rodones es presten a commemoracions i aquestes són excuses magnífiques si se saben aprofitar per avançar en l'estudi de personatges, d'esdeveniments, d'obres fetes, de trajectòries. Aquesta breu nota vol contribuir a aquesta memòria activa que, pel que fa al personatge que ara ens ocupa, sovint s'ha reclamat, com veurem; vol cridar, si podem dir-ho així, a iniciar els treballs que, amb l'aportació d'especialistes diversos, haurien de donar una visió actualitzada de la tasca realitzada per Mn. Clascar i afinar en una narració biogràfica detallada.

1. Josep MIQUEL I MACAYA, «Mossèn Clascar», separata editada per l'autor d'un article seu a *Ressó* (Sta. Coloma de Farners, 1971). Veg. el text a l'Apèndix. Miquel i Macaya (Valls, 1907), assagista i professor de filosofia tomística format a l'Institut Catòlic de París, estigué vinculat a la Selva amb motiu de les

seves estades a la rectoria de l'Esparra (Riudarenes) durant uns anys. Solia publicar en revistes de Valls, Vic i Santa Coloma de Farners. Ha deixat les memòries *Història dels meus llibres* (1967).

2. Carles CARDÓ, *La moral de la derrota i altres assaigs* (1959) [L'Església i la Renaixença], p. 91-109].

Dins el conjunt de persones il·lustres que han vist la llum a Santa Coloma (allò tan repetit de «terra de savis i de sants») s'esmenta habitualment Mn. Clascar, per més que sempre havia estat per a mi un enigma la seva vinculació real amb la ciutat.³ És per això que em vaig proposar d'aportar alguna llum sobre aquest fet. M'hauria agradat prolongar la feina fins a una visió més completa. En aquest sentit, el de les aspiracions, aquesta nota és també una feina a mig fer, l'estat actual de les coses, després d'haver visitat l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners, l'Arxiu Diocesà de Barcelona i diversos fons bibliogràfics.

Mn. Clascar va ser en el panorama de la vida religiosa de Catalunya i en els ambients intel·lectuals de la fi del segle XIX i l'inici del XX un home singular, un talent excepcional i un treballador incansable. Unes primeres valoracions globals ja han estat fetes pels especialistes que n'han resseguit les realitzacions i el paper exercit dins el conjunt de la nostra cultura.⁴ Se n'ha destacar, sobretot, la seva feina de traducció bíblica (*El Gènesi* (1915), *El Càntic dels Càntics de Salomó* (1918) i *l'Exòde*, editat pòstumament (1925), a més de l'evangelí de Sant Mateu en fascicles i altres versions inèdites), així com la seva contribució a la renovació litúrgica (*Eucologi*, 1915), l'obra de restauració i catalanització de la pietat per mitjà de fulletons i opuscles i la incorporació de la música de Bach. A més, va publicar un estudi sobre la filosofia catalana al segle XVIII, encara útil. Entrà a l'Institut d'Estudis Catalans el 1911. Aquesta és, molt breument, la seva obra. Ara, però, ens referirem sobretot al vessant humà.

Mn. Clascar i Santa Coloma

Frederic Clascar Sanou va néixer a Santa Coloma el 1873, fill de Manuel Clascar i de Raimunda Sanou. No podem saber-ne el dia concret perquè no consta inscrit en els llibres del Registre civil i, a més, precisament el volum 17 dels llibres de baptismes de l'Arxiu Parroquial de Santa Coloma de Farners,

3. Veg. per exemple la notícia que en dona Josep M. Mas Solench a la seva *Guia de Santa Coloma de Farners* (Barcelona, 1979, p. 97-98).

4. Són múltiples els textos que es refereixen d'una manera o altre a Mn. Clascar i a la seva obra. Els principals que podem esmentar són: Albert MANNENT, «L'assaig religiós», dins M. DE RIQUER, A. COMAS, J. MOLAS (dir.), *Història de la Literatura Catalana*, vol. 10 (1987); Josep MASSOT, *Aproximació a la història religiosa de la Catalunya contemporània*, Publ. de l'Ab. de Monserrat (col. Saurí, 11), 1973; J. MASSOT, *L'Església catalana al segle XX*, Barcelona,

Curial, 1975; Joan FUSTER, *Literatura catalana contemporània*, Barcelona, Curial, 1980; i pel que fa a la seva influència sobre Josep Carner una valoració molt afïnada en Jaume AULET, *Josep Carner i els orígens dels Noucentisme*, Barcelona, Curial/PAM, 1992. A més, hi ha semblances del personatge en obres de Carles Cardó o Lluís Nicolau d'Olwer, diversos articles es refereixen a la seves traduccions (Ruyra, Riba, etc.) i alguns esments interessants per definir-ne la personalitat trobem en les obres de J. M. de Sagarra.

corresponent als anys 1851-1874 és un dels que hi manquen.⁵ Ens restava la consulta al Padró municipal i, a més, una informació en el sentit que el pare de Frederic tenia una farmàcia a Santa Coloma ens obrí una nova possibilitat d'indagació, també del fons municipal: el llibre de la Matrícula de la contribució industrial.⁶

El resultat de la cerca realitzada aporta claror, però també ombra. D'una banda, en efecte, la família Clascar la trobem empadronada el 1875 i la formen Manuel, el pare, de 40 anys, natural de «S. Pedro» (?) i de professió farmacèutic; Raimunda Sanou, la mare, de 38, natural de «Sta. Coloma Q.» (tots dos amb «10 años de habitación en esta»); tres filles, Rosa, Conxa i Isabel, de 9, 7 i 5 anys respectivament; i dues persones més: Magdalena Pidevall, de 19 anys, filla d'Osor, com a «sirvienta», i Rafael Figueras, de 21 anys, «maestro» de Girona (fa dos anys que tenen la minyona i sis mesos el mestre). La descripció indica una família econòmicament situada. El que és estrany és de no trobar-hi esmentat el petit Frederic, que havia nascut el 1873 segons totes les referències.

Els deu anys d'estada de la família Clascar a Santa Coloma ens ajuden a precisar la indagació a la matrícula industrial, les dades de la qual són, en resum, les que donem a continuació. Efectivament, l'exercici 1863-64 encara no consta la farmàcia Clascar i l'exercici següent, 1864-65, ja sí. Estava situada al carrer Vall, igual que una altra, la de Salvador Barrera, i a més, hi havia la de Josep Casabosca al carrer Hospital. Entre 1865 i 1870 (no es conserven, però, els llibres de 1866-67 i de 1869-70) no hi ha variació. En 1870-71 les farmàcies són: Barrera (c/Vall), Clascar (c/Hospital) i Casabosca (c/Hospital); hi ha hagut un canvi de lloc, doncs. Els llibres de 1871 a 1874 no es conserven. El 1874-75 Clascar declara estar situat a «Plaza», mentre que el 1875-76 torna a declarar «c/Hospital». L'exercici 1876-77 no es conserva i el 1877-78 ja no hi consta la farmàcia del senyor Manuel Clascar.

És molt probable, doncs, que en aquestes dates morís el farmacèutic Clascar (se n'esmenta la mort essent Frederic molt petit a l'article citat a la n. 6), molt jove encara, com també hi moriria el propi Frederic. Manuel Clascar degué morir el 1877, a 42 anys, i la seva esposa, com ja hem vist nascuda a Santa Coloma

5. Veg. Roser PUIG i Josep M. T. GRAU, «Aproximació a l'Arxiu parroquial de Santa Coloma de Farners», *I Congrés d'història de l'Església catalana des dels orígens fins ara*, vol. I, Solsona, 1993, p. 139-152. Agraïixo a Magda Figueras l'ajut en la consulta dels llibres del Registre civil.

6. El Fons municipal de Sta. Coloma és dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal de Sta. Coloma de Farners (AHCSCF). Hem consultat el Padró de diversos anys, la informació que ens ha estat útil cor-

respon a l'any 1865 (AHCSCF, Fons mun. Sta. Coloma de F., sign. 5, Padró 1875). Pel que fa la matrícula industrial les dades són: AHCSCF, Fons mun. Sta. Coloma de F., sign. 221, Matrícula contribució industrial 1863-1877. Agraïixo a Xavier Pérez, director de l'AHCSCF, les facilitats donades. La informació sobre la farmàcia Clascar l'hem trobada a *Penedès*, 3 (març 1919), p. 8 (article necrològic sobre Clascar).

de Queralt, retornà amb els fills a la seva població natal on exercí de mestra i on moriria el 1890, quan Frederic té 17 anys. D'on procedia el seu pare no ho sabem, el padró diu «S. Pedro» sense cap altra indicació.⁷ Sabem, això sí, que una tia de Frederic, germana del seu pare, Angeleta Clascar, residia a Vilafranca, com també un altre germà del seu pare. Tant el pare com la mare, doncs, procedien de fora de Santa Coloma de Farners i s'hi van establir el 1865 amb motiu d'obrir la farmàcia. La vinculació de Clascar amb Santa Coloma és, doncs, tan feble com això: hi passà quatre anys de la seva vida.

Relació amb Torres i Bages, estudis i vida parroquial

Els estudis de Frederic al seminari de Vic s'expliquen per raó natural. A quatre anys (1877) va anar a viure a Santa Coloma de Queralt, població que pertanyia al bisbat de Vic (el 1957 va passar a l'arxidòcesi de Tarragona). En morir la seva mare, residí temporades a Vilafranca, amb els seus oncles, però continuà els seus estudis a Vic, encara que més endavant passà a Barcelona. La figura de Josep Torres i Bages com a conseller i protector seu entrà aquí en joc. És molt probable que Torres, capellà diocesà de Barcelona (Vilafranca pertany a aquest bisbat) i persona d'una gran activitat a la ciutat, l'atragués cap a Barcelona, diòcesi on Clascar acabà incardinant-se. La correspondència amb Josep Torres i Bages és també una font d'informació important sobre la relació que van mantenir.⁸

Pel que fa als estudis i càrrecs parroquials la informació que ens dóna el seu expedient conservat a l'Arxiu Diocesà de Barcelona és prou detallada. L'anirem oferint junt amb les cartes que li tramet Torres i Bages. El 3 de setembre de 1897, per exemple, és la data de la primera carta que rep de Torres i Bages (núm. 275, vol. I, p. 333-334); aquest, en resposta a una de seva, li confirma que atendrà les recomanacions de persones que li ha fet i li diu: «Aprofita l'estiu... Fes-te piadós i tindràs consol...» [...] «A veure si tornes al seminari [després de vacances] més fort i més sa del que acostumes» [en referència a la seva salut malatissa]. Torres li parla com el pare que Clascar no té, en la vida personal i en la religiosa.

7. Deixem de banda les hipòtesis sobre el lloc d'origen de Manuel Clascar. No sembla probable que calgui situar-lo a la nostra comarca, per bé que, com ens fa notar el company Joan Llinàs, *el Clascar* és una gran masia del terme de *Sant Pere* d'Osor. El cognom, però, no s'ha conservat ni a Osor ni a Santa Coloma, que sapiguem.

8. Veg. Josep TORRES I BAGES, *Epistolari de...* (tanscr. i anot. de Jaume Medina), 5 vol. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Col. Abat Oliba, núms. 142, 163, 176, 183 i 199), 1994-1998.

El 1902 obté un certificat del Seminari de Barcelona (Arxiu Diocesà, expedient) en què consta que «Cursó y aprobó en el Seminario de Vich un año de rudimentos de Latín, dos de Latín y dos de Retórica [1885-1890] con la calificación de *Meritissimus* en todos, menos en el 2º año de Retórica en que obtuvo la de *Benemeritus*. En este Seminario (Barna.) en los [cursos] académicos de 1890 a 1899, cursó y aprobó tres años de Filosofía y seis de Sagrada Teología con la censura de *Meritissimus* en todos.»

Del 27 de maig de 1899 és el títol expedit pel bisbe de Vic, Josep Morgades Gili, en què s'indica que en aquella data, dissabte abans del diumenge de la Santíssima Trinitat, a l'església de la Mercè de Vic, el diaca Frederic Clascar, oriund de Sta. Coloma de Farners (Girona) i incorporat canònicament al bisbat de Barcelona, fou promogut al presbiterat.

El seu primer càrrec parroquial, que sapiguem, data del 12 de juny de 1899, quan és nomenat vicari de la parròquia de St. Esteve de Granollers. El 15 de febrer de 1900 és destinat, també com a vicari, a la parròquia de St. Boi de Llobregat.

Des de Vic, d'on ja és bisbe des de l'any anterior, Torras li escriu el 8 de juliol de 1900 (núm. 52, vol. II, p. 160-161) i s'excusa perquè fa temps que vol escriure-li per agrair-li els llibres que li envia. Clascar està en plena activitat de formació, que compagina amb la feina de vicari. Torras li diu: «Crec molt oportú que et dediques en les hores sobreres del ministeri i de l'estudi de les ciències eclesiàstiques, a la literatura ascètica...» [...] «... aqueix estudi... no ha d'ésser purament especulatiu i literari, sino que supose un exercici piadós i d'oració en la vida cotidiana de l'eclesiàstic... treballar per formar son propi esperit... de lo contrari li faltaria unció..., no penetraria..., no seria una producció del propi esperit....» [...] «Tu tens un esperit i un cor exigents i per lo tant necessites donar-los satisfacció adequada, si no la cercarien en el camp de la mundanitat. Dona't al ministeri amb un esperit del tot sobrenatural...»

L'1 de juliol de 1901 Clascar és nomenat vicari de la parròquia de Sta. Eulàlia de l'Hospitalet, i el 3 de setembre del mateix any se'l trasllada, amb el mateix càrrec, a la parròquia de Santa Madrona de Barcelona. El 3 de gener de 1903 demana, per mitjà d'instància, al bisbe de Barcelona, el cardenal Casañas, d'ésser admès al concurs, convocat per edicte del bisbe de 15 de novembre anterior, per proveir places vacants en aquesta diòcesi.

El setembre de 1903 (núm. 863, vol. II, p. 422), rep carta del bisbe Torras datada a Vic el dia 18. Li'n respon una de seva i li envia dues recomanacions que li ha demanat. Li parla del benefici que ha sol·licitat o que espera: «Si et presenten per ell, faràs bé de prendre'l, *majorment no tenint vocació per a la vida parroquial*. De totes maneres procura fer sempre vida eclesiàstica i

dedicar-te als ministeris espirituals. No et deixes enganyar per la vida literària, que és una de tantes vanitats mundanes i sol criar esperits fluixos i superficials. Recorda't que has de ser home de l'eternitat, i has de respirar sempre en la regió de les coses divines. Los grans esperits no els cria la literatura ni la filosofia, sinó lo tracte amb Aquell Esperit immens i etern que és principi i fi de la nostra vida. Te parlo amb aquesta llibertat perquè t'estimo...» Novament veiem el consell del bisbe Torras perquè, tot i la seva dedicació a la cultura i a l'estudi, no deixi de banda el que és prioritari en un sacerdot. Subratllem, però, la referència a la manca de vocació de Mn. Frederic per a la vida de parròquia.

Torras li torna a escriure el 19 de març de 1905 (núm. 997, vol. III, p. 81-82), la diada de Sant Josep. Li diu que no es desanimi, però li recomana que tingui un «mètode de vida» amb meditació diària, encara que li costi. Cal «domini intern» per dominar-se exteriorment. L'encomana a la Mare de Déu i li recomana que resi el Rosari. «Ja saps que pots parlar-me amb llibertat», se li apropa al final de la carta. La vida de Clascar a les parròquies no li prova, ell voldria una activitat centrada en l'estudi i la vida intel·lectual. La solució serà l'allunyament temporal per raó d'estudis (es llicencià en Dret canònic a Roma).

En efecte, el 31 d'octubre de 1905 presenta instància sol·licitant les corresponents «letras comendaticias» per sortir a l'estranger («varias diócesis de Italia y otros puntos del extranjero») per raó d'anar a cursar estudis. El 3 de novembre el bisbe les hi concedeix amb el requisit que haurà de «de dos en dos meses darnos cuenta de su domicilio». Al marge del document hi ha escrit amb llapis: «Concedidas comendaticias por un año para Roma / Que cada dos meses de cuenta de sus proyectos.» Ja el 26 de setembre de 1906 s'havia rebut una altra instància de la «Mère Marie de la Croix», superiora del Col·legi de Loreto de Barcelona (c/ Aragó, 285) adreçant-se al bisbe per sol·licitar que es nomeni capellà del col·legi Mn. Ramon Balcells Masó, que ja hi exerceix des del 15 de novembre de 1905, per haver cessat en el càrrec [pel viatge a Roma] Mn. Clascar. Coneixem així una altra de les seves activitats, que li devia correspondre per raó de la seva feina a la parròquia.

El 29 de desembre de 1905 (núm. 1054, vol. III, p. 125) Torras i Bages li diu: «M'alegro de que et vaja bé a l'eterna Roma. A mi sempre m'agrada tant, que em sembla que si un dia, encara que fos per desterro, m'hi hagués de quedar, hi estaria com a la pàtria. És la pàtria de les nostres ànimes.» Li recomana que aprofiti el temps per formar-se intel·lectualment i espiritualment. És remarcable l'esment de la possibilitat periòdica de l'exili polític.

Aquí hi ha intervals més grans entre les cartes i també entre els documents de l'Arxiu Diocesà de Barcelona. Passem a l'any 1910. El 27 de febrer (núm. 1537, vol. IV, p. 98) Torras i Bages el felicita perquè li va bé la feina com a

capellà a la Maternitat. Fa vots per al seu benestar en el nou càrrec (que, de fet, l'allibera de les obligacions de la vida parroquial i li deu permetre de dedicar-se més a les seves ocupacions erudites i literàries).

El 10 de febrer de 1915 (núm. 2249, vol. V, p. 177) Torras li comenta amb preocupació, i li envia, un article d'un tal Salcedo (DIARIO DE BARCELONA). El neguit de Torras és comprensible atès que el text de què parla deu anar en la línia oposada al que sempre fou el seu objectiu primer. Afirmar: «Se tendeix a treure el moviment intel·lectual de Catalunya del carril cristià... se va envers lo laïcisme». Acaba demanant per veure'l: «Quan te veurem a Vic?».

Un dia 9 de novembre (no hi consta l'any, encara que sembla posterior) (núm. 2412, vol. V, p. 284-285) li expressa el condol per la mort de la seva tia Angeleta (A. Clascar, vídua de Barris, de Vilafranca, cf. n. 6). Li agraeix el llibre rebut i li recomana de llegir el Faber, fra Luis de Granada i Sta. Teresa.

La seva mort

I arribem als darrers papers d'arxiu. El 24 de febrer de 1919 l'ecònom de la parròquia de Sant Josep de Gràcia, Mn. Ramon Balcells, comunica al secretari de cambra del bisbat que el dia 21 de febrer de 1919 ha mort en aquella parròquia barcelonina (c/ Saragossa, 17, 3r.) Mn. Frederic Clascar, de 47 anys, natural de Santa Coloma de Farners, «pero perteneciente a esta Diócesis de Barcelona» havent rebut els Sants Sagraments i la Benedicció Apostòlica, i que fou enterrat el dia 23 a les 11 del matí.

Per altres fonts sabem que fou enterrat al Cementiri de les Corts. Per exemple, Lluís Nicolau d'Olwer, amic personal de Mn. Frederic i col·lega seu a l'Institut d'Estudis Catalans (Clascar hi havia entrat el 1911) ha deixat escrit un fragment molt evocador del dia que va morir:

«Era el dia 21 de febrer de 1919, que a les vuit del vespre, després d'una feixuga agonia de vint hores, ens deixava per sempre mossèn Frederic Clascar. / Fou la més negra nit ciutadana. Esclatada aquell jorn mateix la vaga de la Canadenca, ni circulaven els tramvies ni cap llum no era encesa al carrer; els automòbils, amb marxa prudent, no cessaven de sonar les botzines, com sirenes de vaixells en temps de boira espessa, i llençaven a la negror de l'espai, recelosos exploradors, els raigs submergents de llurs focus. Negra nit de núvols i de plovisca, sense llum en cel ni en terra.»⁹

9. Lluís NICOLAU D'OLWER, *Caltiu. Record de mestres i amics*, Mèxic, 1958 (reed. Barcelona, Ed. Selecta, 1973), p. 111-116. L. Nicolau havia donat

també notícies de Clascar en *L'Institut d'Estudis Catalans. Els seus primers XXV anys* (1935), p. 58-61 (Bibliografia de Mn. Clascar, p. 276-77).

Sobre la causa de la mort, el mateix Nicolau afirma: «L'immoderat treball alimentava la malaltia que anava consumint l'organisme de Frederic Clascar. La mort de Prat de la Riba, l'amic íntim, lleial i decidit, fou per a ell un greu terrabastall». I deixa constància de la causa concreta: «Quan encara era a la Maternitat i ja ens flagellava (sic) la passa de grip de 1918-19, va dir-me: 'Tot sovint passen enterraments, i anant cap a casa veig al cementiri de Les Corts rengleres de nínxols nous, amb les boques obertes.' Una d'aquelles boques, diumenge 23 de febrer a l'hora de migdia, va cloure's per a engolir-lo.»

Aquella passa de grip va fer estralls a Barcelona. Se'n troba notícia en altres bandes. Eduard Valentí, per exemple, en parlar de la mort de Jaume Brossa el 13 de febrer de 1919, ens diu que morí d'una epidèmia (sabem que era de grip) que «se llevó también a Joaquim Folguera (gran figura de los «noucentistes») y a Mn. Frederic Clascar».¹⁰

La *Fulla Dominical* de Barcelona —editada per l'Associació d'Eclesiàstics per a l'Apostolat Popular i a la qual ell havia donat un gran impuls—¹¹ va publicar una nota el primer diumenge de març de 1919 amb el títol «El doctor Clascar» en què «cordialment afligits» els responsables donen compte de la mort del director de la publicació; s'hi parla de «malaltia fulminant que l'ha abatut (sic) en cinc dies», «cos minat per la malura crònica», «infecció gripal», «intoxicació... explosiva (sic)».¹² L'anècdota en relació amb els seus textos en aquest full és que hi tenia una cura exquisida i deia que, tot i anar adreçat a la gent en general, de vegades poc il·lustrada, ell hi escrivia amb el nivell d'exigència màxim, pensant en Maragall.

També, una figura literària

Hem dit tot començant que no entràriem en l'obra feta, que mereix tot un altre accés; únicament val la pena de posar de relleu alguns aspectes del vessant humà de Mn. Clascar. El seu temperament treballador i combatiu en defensa del que creia cert li donà una fama si més no singular. Són diversos els escriptors que hi convisqueren que ens n'han deixat breus semblances o referències passatgeres que, posades de costat, van a coincidir en aquest punt del caràcter i del capteniment en la relació amb els altres.

Per exemple, en una conversa de Jaume Bofill i Mates amb Tomàs Garcés el 1927, aquest diu que Josep Carner, que coneixia molt bé Mn. Clascar, l'hi va

10. Eduard VALENTÍ FIOL, *El primer modernismo literario catalán y sus fundamentos ideológicos*, Barcelona, Ariel, 1973, p. 231, n. 73.

11. Veg. MASSOT, *L'Església...*, p. 30.

12. *Fulla Dominical*, Any XXVIII, Primer diumenge de març de 1919, núm. 9 (de l'any), p. 35.

presentar i que volien fer una revista dita «Orient». El defineix així: «Mn. Clascar era un home genial, imprudent i zelós... un conversador magnífic. Tenia un gran sentit de la llengua...»¹³ Lluís Nicolau d'Olwer en diu també: «Home impulsiu i optimista com un infant, que ell era, ens aveníem per contrast, i sovint, alta la nit o en traspassar la matinada, sosteníem llargues converses telefòniques. Era el temps de l'Assemblea de Parlamentaris o de la campanya pro-Estatut, que, en alçar-se febrós del treball d'hores i hores, no es volia colgar ignorant els darrers batecs de la jornada. Altres vegades, quan els de la *Liga patriòtica* ja feien de les seves a la Rambla, ens havíem trobat sobtadament al mig de la batussa. Era un soldat de la causa catalana Frederic Clascar, i li hauria donat generós la sang com li donava, amb un treball superior a les seves forces, la salut i la vida».¹⁴

Josep M. de Sagarra, brillant prosista tant o més que poeta, ens ha deixat les millors, les més espurnejants pintures de Mn. Clascar, tant del seu caràcter i manera de produir-se com del seu aspecte físic. En les seves *Memòries*, editades el 1954, en referir-se als personatges que trobà a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, que llavors presidia Mn. Alcover, es refereix així al nostre home: «Mn. Clascar, també de la Filològica, tenia uns maxil·lars rurals, i el nas una mica esclafat, dintre del qual es vellutaven les sonoritats de la seva veu. Amb aquell grandíols capellà de seguida fórem bons amics; perquè li agradava bromejar i fer-la petar amb els més joves. Contestava amb un realisme bíblic les agressions barroques de Josep Carner, i quan es barallaven faceciosament feien un «duo» esplèndid».¹⁵ I més endavant, en parlar de noves discussions a la Secció (suprimir o no la *y* en català), el defineix com a «client dels aldarulls populars i de les estossinades públiques» i diu «impassible, però sense deixar la violència, anava clavant estocades a tort i a dret».¹⁶ Ja abans, però, en un text periodístic (a parer nostre el vessant més espectacular de la seva prosa) hi havia fet esment; el text, de 1930, ens aclarirà això dels aldarulls. Sagarra reprèn el tema de les vagues, les manifestacions i les càrregues policials i ho descriu tot plegat, irònicament, com un esport o un espectacle que feia temps que a Barcelona no es donava. Li vénen al cap records més antics («aquells bons temps que anaren de la fi de la guerra al directori [1919-1923]») en què les batusses a la Rambla, segons que diu, «van batre tots els rècords». És llavors que «entre les figures més impressionants d'aquella època» evoca «tota negra, tota compacta, però amb una mena de lluentor imponent, la [figura] de Mn. Clascar.»

13. Tomàs GARCÉS, «Conversa amb Bofill i Mates», *Revista de Catalunya*, VI (1927), també publicada a Tomàs GARCÉS, *Cinc converses amb Jaquim Ruyra, Víctor Català, Pompeu Fabra, Josep Carner i Guerau de Liost*, Barcelona, Columna, 1985, p. 71-81.

14. NICOLAU, *Caliu...*, p. 112.

15. Josep M. DE SAGARRA, *Memòries*, II, Barcelona, Ed. 62/«la Caixa» (MOLC, 59), 1981, p. 20.

16. SAGARRA, *Memòries*, p. 250.

Ve després una descripció impagable: «Mossèn Clascar era alt i gros com un pagès que ha menjat moltíssima cansalada. Tenia una punta de facècia medieval i de murrieria semítica en els sacsons continguts de la cara, parlava amb una veu de baix plena de xiulets de rossinyol malhumorat i era allò que se'n diu un sant home i un català com una casa, Mn. Clascar fou un especialista en el ram de les bullangues del carrer; quan hi havia avalots a la Rambla, la teula d'aquell savi i literat eminent es barrejava amb les terceroles i el metall dels sabres, igual que una esquena de dofí enmig del temporal. Recordo perfectament...».¹⁷ Parla de trets i taules trabucades i encara rebla: «...i enmig de la repressió armada, el manteu i la teula impertorbables de mossèn Clascar; ell no s'havia mogut; fumava un cigarret dels que aleshores venien en un paquet cilíndric, i hauríeu dit que tenia tot l'aire d'anar a collir maduixes de bosc enmig de les llambordes de la Rambla.» Clascar, en acabar les sessions de l'Institut, segons Sagarra, «encenia el cigarret i se n'anava a fer d'espectador de les garrotades», feina en la qual Sagarra l'acompanyà algun cop, diu.

Fins aquí aquesta galeria de dibuixos acolorits pels escriptors. Mn. Clascar va estar ben poc a Santa Coloma. Cap esment posterior a la seva sortida a 4 anys, que no sigui el detall administratiu, burocràtic, del seu naixement. Seria prudent, doncs, de no fer-ne ara un heroi local.¹⁸ En canvi, va tenir un influx notable en els escriptors i intel·lectuals que el varen conèixer i va contribuir a canviar la fesomia de l'Església catalana, a modernitzar-la, a dotar-la d'eines, que alhora ho eren per a la llengua i la cultura catalanes en general. Val més dedicar-se, doncs, a estudiar-lo del punt de vista que interessa, de la seva obra de traducció bíblica i d'evangelització popular, catalanitzadora. I no sols el que queda per esbrinar, connectar i analitzar en detall, ans també algunes de les paraules que esmentem aquí damunt voldrien una aproximació de més amplitud i perspectiva. Hem aclarit alguna cosa: caldria programar la memòria activa que dèiem, per fer una aportació al seu coneixement, d'àmbit general, no d'interès eminentment local, perquè no se justificaria.

17. J. M. DE SAGARRA, «Sabres», article publicat a MIRADOR el 21 de novembre de 1930, recollit després a *L'Aperitiu* (1937) i inclòs a les *Obres completes. Prosa*, Barcelona, Ed. Selecta, 1967, p. 509-510.

18. El cas de Salvador Espriu és semblant i posa de manifest la condició de Santa Coloma com a cap de partit judicial i destinació més o menys

abellidora o forçada per algunes professions. «Hi vaig néixer perquè el meu pare n'era notari, però no tinc absolutament cap vinculació ni cap parentiu amb Santa Coloma», en declaracions a Josep M. Espinàs a l'entrevista per a TV3, després publicada pel diari AVUI: Josep M. ESPINÀS, *Entrevista amb Salvador Espriu*, Col·leccionable del diari AVUI (31 de desembre de 1989), p. 42.

Apèndix

«Mn. Clascar», per Josep Miquel i Macaya

Text aparegut a Resson (Santa Coloma de Farners, 1971)

i editat en separata per l'autor.

Com pocs, tenia el sentit del llenguatge. Venia d'una contrada de parlar riquíssim –la Selva–, i després, seminarista a Vic, deu ser qui més recull, de la taula abastada de Verdaguer, l'abundor de la Plana. El dir viu li és un fet interior, la qual cosa projecta envers l'acollença volenterosa de tants de mots que es perden; són el seny de tot pam de terra. No ens el figurem en un indret pobre. El treball s'ensementarà d'aital riquesa, o d'allò que, qui estima la llengua té a millor sabuda. Més que un instant, és una dretura innata i coneixent; i la fa acceptadora i la transmet. Tanmateix, hi aparella la lectura d'autors antics, els forjadors de l'escriure medieval; i a desgrat que els tocà poc el ventet renaixent, tenen una sintaxi i diccionari no evolucionats perquè s'ha trencat la tradició cultural. La seva tasca és un agermanar: d'idioma viu, après directament, i l'escrit, representador d'altres moments. Ja em plauria de saber les estones, o els anys, llegint –per exemple– Bernat Metge i Ramon Llull. La llengua escrita –creia– no és un esmerç col·loquial, de la faisó més reeixida; no és d'àrea literària un obrar talment; ni sols de reprendre l'altra, i rossolar per l'immòbil arcaisme. En les hores en què s'estrena hi ha un escriptor castellà que casa el vocabulari del poble, al qual escolta tothora, i l'antic; i un dels màxims autors del qual, Fray Luis de Granada llegeix durant vint anys: l'Azorín, mestre de la prosa. Això a part, jo he resseguit, en temporades, aquest llenguatge; d'on era fill recullo la mar de paraules en una trentena d'anyades: substantius, verbs, modismes. I després li constato l'arcaisme, que empra amb gust finíssim. Em contava el car mossèn Pere Ribot, que tantost se li anunciava un nou llibre, Josep Carner i Jaume Bofill i Mates exclamaven que menjarien pa amb mel. Algú escrivia millor? Algú més ric de llenguatge? Algú donava un to més humanístic a la prosa? Escriptor i traductor alhora. Tot, però, tresorejat per innovaments. I la derivació. Arribat a Barcelona té cura del govern espiritual d'una casa benèfica; se l'hi veu en benvoler; i un amic meu amb qui conviu, mossèn Josep Vilar, de la Garriga, m'assabentà que a les noies acollides investia sovint: –Al teu poble, ¿quines paraules recordes que no sents aquí? I les anotava; eren arrencades del fons natural, i després lliurades al llibre. Ajuda, i és mestre d'insignes figures en l'esdevenidor –Lluís Carreras i Carles Cardó–, en l'anostrament de textos litúrgics, novellament transplantats a la saviesa religiosa. Comenta els seus de manera magistral, sempre amb la vàlua corprenedora de l'estil: *l'Eucologi de Difunts, el Ritual de la Consagració dels Bisbes, etc.*; de la juvenesa és *l'Estudi*

sobre la filosofia a Catalunya en lo segle XVIII; o, enllà, la traducció, única, de la *Introducció a la Vida Devota*, de Francesc de Sales. Fou, encara, qui a més dels estudis als seminaris de Vic i Barcelona, o a Roma i a la Universitat, per damunt de tot llaurà sol. En certa de manera és un noble solitari. Li neix un alt afany; hi fa tot de cor esforços; l'obra que l'empeny li abelleix com poques i com a pocs. Traduir la Bíblia. Hi reeixirà? És feina llarga; u no allarga una vida, si és de l'original. No tan sols tradueix, sinó que és aclaridor immens del text. Coneix llengües: bé l'hebreu; bé l'alemany. De l'hebreu li ve l'embarcar-se, entotsolat, en el navili del desig de l'anostrament bíblic. És el seu màxim engrescament. Si s'esguarda la versió del *Gènesi* es roman colpit —el mateix cal dir del *Càntic dels càntics*—; és meravellós: s'hi assoleix dominar la técnica bíblica. Qui, ultra el gust pel llenguatge, a casa nostra estudia així? Tradueix l'Evangeli de cada dominica; després l'explica. I en resulta un llibre d'or: *L'Evangeliari*. Tinc l'exemplar que dedicà a un seu amic, metge; l'obra és de dolça exquisidesa. Històricament deu ésser el segon d'aquest estil que més ha corregut la fama i la sort. El primer data de 1718; l'escriu el Dr. Josep Formiguera, rector de Tàrraga, amb el títol *Alivio de Pastors i Past d'Ovellas*. La diferència, tanmateix, esdevé notadora. Formiguera és anotador de la doctrina cristiana aplicada a l'Evangeli; el nostre és l'Evangeli amb l'explicació deguda, per bé que breu. Massa curullat d'abreujaments. Bona prosa; artífex de la llengua al servei del poble fidel. Estima Blanes; i en una conferència, més que recordadora, a Vic, ressegueix l'estructura de la mentalitat balmesiana a un esguard psicològic. El bisbe Torras, que presideix, se n'admira. Darrerament he sabut que Fabra no n'estava massa; i no ho tinc en l'encert. Hom sent admiració, adés per la doctrina, adés pel mestratge, pel gramàtic sense oblit; i així com he vist que algun aspecte se li rectifica, penso que el concepte que en tingué no resulta valedor del tot. Em quedo amb el de Carner i Bofill i Mates, artistes, o acostats en dir una miqueta barroqueixant, els tres. O el del P. Miquel d'Esplugues i el del Dr. Carles Cardó. En iniciar-se la *Fundació Bíblica Catalana* es fa un advertiment: s'arranca d'aitals traduccions. Més: el canonge es deix emmenar per paraules i girs, no del seu abast lingüístic —Valls, bastant pobre—, i empra literalment solucions de la primera traducció. És una veritable glòria del renaixement; és un estilista no llegit, o desconegut. Ningú no seguí més el consell horacià de treballar l'estil, o el *labor limae*. Es veu molt, de present? Avui és una mala hora; es parteix de zero; es vol un escriure parlat, empobrit de mots, sense abundància, i no compten ni Joaquim Ruyra, ni Prudenci Bertrana, ni Víctor Català, ni Josep M. de Sagarra, mestres del bell dir. Tot es vol fàcil, o senzill; eliminar el que no és del domini col·loquial. I no és això. Semblantment és un mal moment per aitals autors; però es confia que, com les modes, tard o d'hora l'actual passarà, i els qui sentiren afanys i s'enriquiren de dia en dia, que treballaren la llengua i escoltaven les veus del poble —els mestres, llevat d'excepcions solitàries, no són de la capital—, i es lliuraren a la coneixença dels antics —recomanat i après

a la classe de Fabra-, si pateixen, demà es revindrà a l'obra que apar-
'estimbada o arrecerada en el racó ombrós. Es pateix; no es desapareix,
afirmava Santa Teresa. Tornaran temps millor. En la crisi de la civilització
àdhuc es constata la del català escrit. Nasquè a Santa Coloma de Farners el
6 de setembre de 1873; fou sacerdot el 27 de maig de 1899. El 14 de febrer
de 1911, en l'inici, entra a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.
La versió del *Gènesi* és de 9 de desembre de 1914. I esgotat, traspassa, amb
sabtedat, a Barcelona, el 21 de febrer de 1919. Se l'enterra a les Corts. Era
un benestant de l'esperit; bo i gens altivat. Treballador sense descoratjar-se.
Fa dos anys, s'escaigué el cinquantenari. No s'hi parà esment. Ni un xic de
record ni un tros de coneixença; ni reconeixença. Un oblidat. I d'aquí dos,
cent del natalici. ¿El veurem viu en el record, els textos resseguits o estudiats,
l'esforç gegantí fet conèixer talment es pertany o talment es mereix? Crec que
a la seva vila un carrer duu el seu nom. No n'hi ha prou. Estimat mossèn
Frederic Clascar i Sanou, amic dels meus amics i mestre malsortós: se us és
fidel en l'amor i estudi de la llengua.

Sant Julià Sassorba. Mas la Codina. Març de 1971.

